

ANTAGNA TEXTER

P8_TA(2018)0183

Skyddet för undersökande journalister i Europa: fallet med den slovakiske journalisten Ján Kuciak samt Martina Kušnírová

Europaparlamentets resolution av den 19 april 2018 om skyddet för undersökande journalister i Europa: fallet med den slovakiske journalisten Ján Kuciak samt Martina Kušnírová (2018/2628(RSP))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

- med beaktande av artiklarna 2, 4, 5, 6, 9 och 10 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget),
- med beaktande av artikel 20 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget),
- med beaktande av artiklarna 6, 7, 8, 10, 11, 12 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna,
- med beaktande av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad *Europakonventionen*) och Europadomstolens rättspraxis i relation till denna,
- med beaktande av den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter,
- med beaktande av den allmänna kommentaren nr 34 från FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna, om artikel 19 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (åsikts- och yttrandefrihet),
- med beaktande av resolution 2141(2017) från Europarådets parlamentariska församling av den 24 januari 2017 om angrepp på journalister och mediefrihet i Europa,
- med beaktande av Europarådets ministerkommittés förklaring av den 30 april 2014 om skydd för journalistik och journalisters och andra medieaktörers säkerhet,
- med beaktande av OSSE:s åtaganden inom områdena mediefrihet, yttrandefrihet och fritt informationsflöde,
- med beaktande av sin resolution av den 24 oktober 2017 om legitima åtgärder för att skydda visselblåsare som agerar i allmänhetens intresse när de lämnar ut konfidentiella

- uppgifter om företag och offentliga organ¹,
- med beaktande av sin resolution av den 25 oktober 2016 med rekommendationer till kommissionen om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter²,
 - med beaktande av sin resolution av den 15 november 2017 om rättsstatsprincipen i Malta³,
 - med beaktande av sin resolution av den 25 oktober 2016 om bekämpning av korruption och uppföljning av resolutionen från det särskilda utskottet för frågor om organiserad brottslighet, korruption och penningtvätt (CRIM)⁴,
 - med beaktande av det öppna brevet av den 6 mars 2018 från 17 organisationer för mediefrihet till kommissionens ordförande, Jean-Claude Juncker,
 - med beaktande av uttalandena från rådet och kommissionen av den 14 mars 2018 om skydd av undersökande journalister i Europa: fallen med de slovakiska journalisterna Ján Kuciak och Martina Kušnírová,
 - med beaktande av artikel 123.2 i arbetsordningen, och av följande skäl:
 - A. Respekt för rättsstaten, demokrati, mänskliga rättigheter, grundläggande friheter samt de värderingar och principer som finns förankrade i EU:s fördrag och i internationella instrument om mänskliga rättigheter är maktpåliggande skyldigheter för unionen och dess medlemsstater och måste iakttas.
 - B. I artikel 6.3 i EU-fördraget bekräftas att grundläggande rättigheter, såsom de garanteras i Europakonventionen och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, ska ingå i unionsrätten som allmänna principer.
 - C. EU fungerar utifrån förutsättningen om ömsesidigt förtroende för att medlemsstaternas handlingssätt är förenligt med demokrati, rättsstat och grundläggande rättigheter, enligt vad som föreskrivs i Europakonventionen, i stadgan om de grundläggande rättigheterna och i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.
 - D. Fria, oberoende och obehindrade medier är en av hörnstenarna i ett demokratiskt samhälle. Medlemsstaterna är skyldiga att se till att pressfrihet och journalister skyddas på deras territorium.
 - E. Rättigheterna till yttrandefrihet och åsiktsfrihet är absoluta förutsättningar för ett fullt förverkligande av principerna om öppenhet och ansvarighet.
 - F. EU och dess medlemsstater har förbundit sig till aktning för mediernas frihet och mångfald, liksom för rätten till information och till yttrandefrihet, såsom det slås fast i artikel 11 i stadgan om de grundläggande rättigheterna och i artikel 10 i Europakonventionen, och som det också framgår av artikel 19 i den internationella

¹ Antagna texter, P8_TA(2017)0402.

² Antagna texter, P8_TA(2016)0409.

³ Antagna texter, P8_TA(2017)0438.

⁴ Antagna texter, P8_TA(2016)0403.

konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Mediernas funktion som offentlig övervakningsinstans är av yttersta vikt för att dessa rättigheter ska kunna upprätthållas och för att alla andra grundläggande rättigheter ska kunna skyddas.

- G. Unionen kan vidta åtgärder för att skydda de gemensamma värden som den grundar sig på. Rättsstaten och de grundläggande rättigheterna bör tillämpas med samma kraft i alla medlemsstater.
- H. Den slovakiske undersökande journalisten Ján Kuciak och hans partner Martina Kušnírová påträffades mördade i sin bostad i Veľká Mača den 25 februari 2018.
- I. Att rättslig prövning finns att tillgå under oberoende former som medger insyn är ett nyckelinslag i rättsstaten. De som förövat dessa mord, men också tidigare gärningsmän, har ännu inte ställts inför rätta, och en kultur av straffrihet måste fördömas.
- J. Det här är femte fallet med en journalist som mördas i en EU-medlemsstat under de gångna tio åren¹ och andra mordet på en undersökande journalist som arbetat med Panamadokumentet i EU, efter mordet på Daphne Caruana Galizia i Malta i oktober 2017. Angrepp på undersökande journalism är brott mot både rättsstaten och demokratin.
- K. Ján Kuciak hade som specialitet att undersöka storskaliga skandaler med skatteundandragande, skattebedrägeri, korrupcion och penningtvätt, och undersökte i sin sista artikel, som publicerades efter hans död, fallet med att den italienska maffiagruppen 'Ndrangheta eventuellt hade tilltvingat sig jordbruksstöd från EU, eventuellt också under medverkan av statstjänstemän med nära anknytning till politiker på hög nivå.
- L. Mordet ledde till de största fredligaste protester och gatudemonstrationer som förekommit sedan sammetsrevolutionen 1989, med krav på rättvisa, ansvarsutkrävande, rättsstat, respekt för mediefriheten och insatser mot korrupcionen. De protesterande har, tillsammans med den slovakiska allmänheten, ådagalagt en svår brist på förtroende för statens institutioner och ämbetsmän, bland dem också polisen. Förtroendet för statens institutioner måste återställas.
- M. Enligt Europarådet får övergrepp och brott som begås mot journalister en förlamande effekt på yttrandefriheten och bidrar till att förstärka fenomenet själv censur.
- N. Från *Organised Crime and Corruption Reporting Project* rapporterades det att personuppgifter om Ján Kuciak kan ha läckts ut efter att han flera gånger bett de slovakiska statliga myndigheterna om information under åberopande av informationsfriheten. Efter att Ján Kuciak hotats av en slovakisk affärsman gjorde han brottsanmälan till åklagarmyndigheten, och angav därefter att fallet, 44 dagar efter anmälan, ännu inte hänskjutits till någon polisman, och avskrivits utan att några vittnen hörts.
- O. Skyddet av journalister och deras källor, bland dem också visselblåsare, är olika i olika medlemsstater, och flertalet medlemsstater erbjuder inget verkkningsfullt skydd mot repressalier, anklagelser om förtal, hot, stämningar inför domstol i skrämselsyfte eller

¹ Mer information finns på: <https://rsf.org/en/journalists-killed>

andra negativa konsekvenser. Att journalister inte får tillräckligt skydd i somliga medlemsstater, liksom också att vissa personer i offentligheten visar en alltmer utpräglad fientlighet mot dem, leder till att deras grundläggande friheter avsevärt undergrävs.

- P. 2016 års landsrapport om Slovakien från övervakningsverktyget för mediepluralism visade på en markant risk för det politiska oberoendet, huvudsakligen eftersom lokala medier finansieras och ofta också indirekt ägs av kommunerna, och kan bli utsatta för politiska påtryckningar. I rapporten nämns också vilka skyddsåtgärder det i dag finns för journalisternas källor, såsom domstolsprövning och juridiska definitioner.
- Q. Enligt det internationella pressfrihetsindexet från Reportrar utan gränser är i Slovakien förtal straffbart med upp till åtta års fängelse, vilket är det strängaste straffet för det brottet i hela EU. Däremot kommer Slovakien på 17:e plats i detta index.
- R. Den 2 mars 2018 besökte generalsekreteraren för Reportrar utan gränser Bratislava, och beklagade djupt det ”fasansfulla klimat för journalister” som, i vissa medlemsstater, upprätthålls och rentav skapats av talrika europeiska politiker, bland dem också personer i ansvarig regeringsställning.
- S. Ett flertal angrepp på journalister har rapporterats i Slovakien sedan 2007, och två journalister saknas fortfarande.
- T. Enligt Världsekonometiskt forum (2017) kommer Slovakien på 117:e plats i fråga om korruption, bland 137 undersökta länder. Antalet lagförda brott med anknytning till korruption har gått ned betydligt. I den europeiska planeringsterminens landsrapport om Slovakien från 2018 står det att det inte gjorts några framsteg med att intensifiera korruptionsbekämpningen.
- U. Europaparlamentet sände ut ett informationsuppdrag till Slovakien från och med den 7 till och med den 9 mars 2018, bestående av ledamöter, dels från utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor, dels från budgetkontrollutskottet.
- V. I uppdragsrapporten från Europaparlamentets delegation yppade företrädare för icke-statliga organisationer allvarliga farhågor, företrädesvis om eventuella intressekonflikter, såsom mellan riksåklagarämbetet och de organ som finns till för att övervaka dess verksamhet, samt mellan inrikesministern och polischefen. Till detta kom en beskrivning av att de högst uppsatta åklagarna valdes på ytterst politiska grunder samt att det inte fanns något oberoende organ med behörighet att pröva klagomål på polisen, vilket allt kritiserades. Man frågade sig också om mediefriheten var tillräckligt skyddad och om hur det var ställt med insynen i medieägandet.
- W. Slovakiens högsta revisionsorgan gjorde en översyn av alla myndigheter som arbetar med förvaltning av EU-medel eller fungerar som mellanhänder i detta sammanhang, varvid endast det statliga organet för utbetalning av jordbruksstöd befanns problematiskt. Revisionsorganet förde sina undersökningsresultat vidare till Slovakiens riksåklagare och till det nationella brottsbekämpningsverket.
- 1. Europaparlamentet fördömer skarpt mordet på den slovakiske undersökande journalisten Ján Kuciak och hans partner Martina Kušnírová.

2. Europaparlamentet är bestört över att det är andra gången på sex månader, efter mordet på journalisten Daphne Caruana Galizia i Malta den 16 oktober 2017, som en journalist i EU angrips med dödlig utgång.
3. Europaparlamentet uppmanar de slovakiska myndigheterna till fullt resurspådrag för att mordet på Ján Kuciak och Martina Kušnírová ska undersökas fullständigt och genomgripande och oberoende av utomståendes inblandning, så att de ansvariga ställs inför rätta. Parlamentet välkomnar att de slovakiska myndigheterna ämnar bedriva sina utredningar i fullständigt samarbete med de internationella brottsbekämpande myndigheterna och Italiens direktorat för maffiautredning (DIA). Parlamentet rekommenderar starkt att det inrättas en gemensam utredningsgrupp i vars ledning Europol också ska finnas med, och att gruppen får full åtkomst till handlingarna i fallet.
4. Europaparlamentet uppmanar Slovakiens riksåklagare att än en gång ta en titt på den brottanmälan som Ján Kuciak gjorde efter att han utsatts för hot och att undersöka det som sagts om att personuppgifter läckts ut efter att han flera gånger bett de slovakiska myndigheterna om information under återopande av informationsfriheten.
5. Europaparlamentet uppmanar med kraft de slovakiska myndigheterna att tillförsäkra undersökande journalister skydd mot alla slag av skrämselfaktik, anklagelser om förtal, hot eller fysiska angrepp, och att vidta effektiva åtgärder för att skydda dem som utövar sin rätt till yttrandefrihet mot angrepp för att tysta ner dem.
6. Europaparlamentet inser vilken utslagsgivande roll undersökande journalister kan spela för att övervaka demokratin och rättsstaten. Parlamentet fördömer de förolämpande kommentarer som EU-politiker gjort mot journalister. Parlamentet konstaterar att det är ett livsintresse för hela samhället att undersökande journalister och visselblåsare skyddas i så hög grad som någonsin möjligt. Parlamentet uppmanar både kommissionen och medlemsstaterna att lägga fram lagstiftningsförslag eller förslag utan lagstiftningskaraktär för att skydda journalister i EU, som regelbundet dras inför domstol med syftet att censurera deras arbete eller skrämja dem, varvid skyddet också bör utformas som alleuropeiska bestämmelser mot så kallade SLAPP-metoder, dvs. strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande.
7. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att slå vakt om, främja och tillämpa de värden som inskrivits i fördraget om Europeiska unionen och i stadgan om de grundläggande rättigheterna, liksom också i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, och, som ett led i detta, övervaka och åtgärda utmaningar mot mediernas frihet och mångfald runt om i EU, under samtidig aktning för subsidiaritetsprincipen. Parlamentet uppmanar kommissionen att noga underrätta parlamentet om vilka åtgärder kommissionen vidtagit.
8. Europaparlamentet påpekar att visselblåsare visat sig vara en oerhörd tillgång, både för den undersökande journalistiken och för en oberoende press, och att ett garanterat källskydd är av grundläggande betydelse för pressfriheten. Parlamentet betonar därför att visselblåsare bidrar till demokrati, insyn i politik och ekonomi och en upplyst allmänhet. Parlamentet uppmanar de slovakiska myndigheterna och alla medlemsstater att tillförsäkra undersökande journalister och visselblåsare skydd till liv och utkomst. Parlamentet uppmanar kommissionen att föreslå ett verkningfullt, heltäckande och horisontellt EU-direktiv om skydd för visselblåsare, genom att helt och fullt ställa upp bakom Europarådets rekommendationer och Europaparlamentets resolutioner av den

14 februari 2017¹ och den 24 oktober 2017.

9. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att inrätta ett stadigvarande system för ekonomiskt stöd, som också ska ha en egen budget, genom resursomfördelning till stöd för oberoende undersökande journalistik.
10. Europaparlamentet uppmanar talmanskonferensen att lägga fram ett förslag om hur parlamentet skulle kunna hedra det arbete som gjorts av Daphne Caruana Galizia och Ján Kuciak, och att överväga om inte parlamentets system med praktik för journalister skulle kunna byta namn och uppkallas efter Ján Kuciak.
11. Europaparlamentet noterar att centrumet för mediernas frihet och mångfald (CMPF) i sin rapport om mediepluralism konstaterat en medelhög till hög risk för horisontell koncentration av medieägandet i Slovakien. Parlamentet anser det som ett hot mot mediepluralismen i ett antal medlemsstater att medierna kontrolleras av politiska organ eller personer inom politiken eller av vissa kommersiella organisationer. Parlamentet understryker att det gäller som allmän princip att inte statsmakterna bör missbruka sin ställning genom att påverka medierna. Parlamentet rekommenderar att det tas med mera ingående information om medieägandet i det årliga övervakningsverktyget för mediepluralism.
12. Europaparlamentet välkomnar initiativet *Investigative Journalism for the EU* (IJ4EU), som syftar till att sporra till och förstärka gränsöverskridande samarbete mellan undersökande journalister inom EU.
13. Europaparlamentet oroar sig över påståendena om korruption, missbruk av EU-medel, maktmissbruk och intressekonflikter i Slovakien, eftersom detta kunde få som följd att det blev sämre ställt för demokratin. Parlamentet uppmanar Slovakiens tillsynsmyndigheter och rättsvårdande myndigheter, liksom också Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) att undersöka alla påstådda fall av oegentligheter och bedrägerier, också momsbedrägerier av karuselltyp och bedrägerier med anknytning till Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och andra strukturfonder.
14. Europaparlamentet uttrycker djup oro över den organiserade brottslighetens eventuella medverkan vid mord, liksom över risken för att den nästlar in sig inom olika politiska områden, den offentliga förvaltningen på alla nivåer samt ekonomin och finansvärlden. Parlamentet betonar att denna företeelse inte får underskattas. Parlamentet erinrar om att internationella kriminella nätverk är ytterst aktiva och att den organiserade brottsligheten blir alltmer omfattande och utstuderad. Parlamentet uppmanar Slovakien och alla medlemsstater till bättre samarbete och samordning för att få fart på utvecklingen av gemensamma standardförfaranden, utgående från god praxis inom de rättsväsen där man kommit längst med att motverka den organiserade brottsligheten.
15. Europaparlamentet noterar att Slovakiens högsta revisionsorgan gått ut med tre kritiska rapporter om det statliga organet för utbetalning av jordbruksstöd. Parlamentet uppmanar de slovakiska myndigheterna att säkerställa en grundlig utredning av vad Slovakiens högsta revisionsorgan kommit fram till. Parlamentet uppmanar Europeiska revisionsrätten att göra en utredning och offentliggöra en särskild rapport om

¹ Antagna texter, P8_TA(2017)0022.

utbetalningar av jordbruksstöd i Slovakien.

16. Europaparlamentet uppmanar sitt särskilda utskott för frågor om ekonomisk brottslighet, skatteundandragande och skatteflykt att i detta sammanhang utreda alla påståenden om momsbedrägeri, penningtvätt och missbruk av EU-medel, och ta reda på om de nationella reglerna för beslagtagande av tillgångar efter brottslig verksamhet är tillräckliga, varvid särskild hänsyn ska ägnas det arbete som gjorts av Ján Kuciak och andra undersökande journalister.
17. Europaparlamentet uppmanar rådet att, tillsammans med de deltagande medlemsstaterna, arbeta för att inrätta Europeiska åklagarmyndigheten så snart som möjligt, eftersom detta är viktigt för att samfälliga insatser ska kunna göras, både mot bedrägerier inom EU och mot andra brott som påverkar unionens ekonomiska intressen.
18. Europaparlamentet uttrycker sin oro över vad som framkommit av den rapport som sammanställts av parlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor och dess budgetkontrollutskott efter deras informationsuppdrag i Slovakien, nämligen att de högst uppsatta åklagarna anses väljas på ytterst politiska grunder, jämte att ett antal anklagelser om korruption bland tjänstemän på högsta nivå inte utretts i vederbörlig ordning. Parlamentet uppmanar de slovakiska myndigheterna att göra upprätthållandet av lagen mera opartiskt och att vidta åtgärder med anledning av de viktigaste punkter som framkommit och de slutsatser som dragits i rapporten från parlamentets informationsuppdrag. Parlamentet uppmanar Slovariens regering och parlament att göra allt som krävs för att återställa allmänhetens förtroende för statens institutioner, bland dem också polisen.
19. Europaparlamentet beklagar än en gång att kommissionen beslutat att inte offentliggöra sin rapport från 2017 om insatserna mot korruption i EU, och uppmanar kommissionen att omedelbart återuppta sin övervakning av dessa insatser i alla medlemsstater. Parlamentet uppmanar kommissionen att ta fram ett system med tydliga indikatorer och enhetliga kriterier som är enkla att tillämpa för att mäta korruptionsnivån i medlemsstaterna och utvärdera deras anti-korruptionspolitik, såsom det efterlysts i parlamentets resolution av den 8 mars 2016 om årsrapporten för 2014 om skyddet av EU:s ekonomiska intressen¹.
20. Europaparlamentet betonar att det är livsviktigt med garantier för att de gemensamma europeiska värden som finns förtecknade i artikel 2 i EU-fördraget fullständigt upprätthålls och att de grundläggande rättigheter som fastställs i stadgan om de grundläggande rättigheterna garanteras.
21. Europaparlamentet yrkar med kraft på en reguljär övervakningsprocess och dialog med alla medlemsstater för att skydda EU:s grundläggande värden demokrati, grundläggande rättigheter och rättsstatlighet, och att rådet, kommissionen och parlamentet bör delta i detta, såsom det föreslagits i parlamentets resolution av den 25 oktober 2016 om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter.
22. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till kommissionen, rådet, medlemsstaternas regeringar och parlament samt till

¹ EUT C 50, 9.2.2018, s. 2.

Republiken Slovakiens president.